

Ötsugarú Budapest

Fél óra a városhatár ♦ Körút vagy hajócsatorna Főépítész a földalatti

Budapesten az idő sok változást értelt meg a városépítésben-városrendezésben. Száz évvel ezelőtt a gyűrűs-sugarú rendszer megtervezése és megépítése volt a feltétel, hogy aránylag gyorsan egységes várossá forrjon össze Pest, Buda és Óbuda, s kibontakozzék a fővárosi központ. De ma, az egykori háromszázezer lakos helyett már kétfélmillió ember él Budapesten, s az egyik legnagyobb gond a központ zsúfoltsága. Feleletre vár az is: merre, hogyan terjeszkedjék a főváros, hol kapjon helyet a minden eddiginél rohamosabb építkezés?

Száz évre

Az új elgondolásokról beszélgettünk a centenáriumi-ra készülő Városházán az építészeti-városrendezési főosztály vezetőjével. Olyan újdonságokról volt szó, amelyek — talán ismét száz évre — meghatározzák a főváros szerkezetét és arculatát, s megváltoztatják a pesti ember életmódját is.

— A legfontosabb változás a hétközpontú főváros megépítése és az „öt ujj” tervének megvalósítása — mondja Heincz Mihály.

— A Belváros körül a hat városrészi központ terve jól ismert. De mi az „öt ujj”?

— A holnap fővárosát nyitott kézhez hasonlíthatjuk. A tenyér a mai város, mondjuk a Hungária körútig. Innen, mint óriási uj-

jak, nyúlnak majd ki az újonnan beépített területek.

— S valóban öt ujjja lesz Pestnek?

— Igen. Az első a Szentendrei út mentén Óbuda, Csillaghegy, Békásmegyér és Budakalász. A következő ujjak: a váci, a kerepesi és az üllői vonal, majd Dél-Budán a Fehérvári út Érdig, sőt, azon túl.

Ez tudomány

Akárcsak száz évvel ezelőtt, a gyűrűs-sugarú rendszer, ma az „öt ujj” vagy az öt sugár elve fejezi ki a legújabb építési törekvést, rendezési gondolatot. S mint a gyűrűs-sugarú rendszer, az öt ujj elve sem valamilyen szeszélyes építési ötlet, hanem a történeti fejlődés megalapított eredménye.

Minden korban a rende-

zési tervet a hagyományok, a földrajzi-gazdasági adottságok és a társadalom igényei határozták meg. Így volt ez a rómaiak idejében, s így volt 1872-ben Pesten is. Ezért a városépítés-városrendezés — tudomány, s nem tanácsos megsérteni bevált törvényeit. De akkor készültek jó, időt álló tervek, ha az építésszek felismerték a fejlődés új irányait.

Miért tartják meg a mai rendezési tervek is a város belsejében a gyűrűs-sugarú rendszer? Elődeink helyesen látták meg a korukban a legújabb elgondolásokat képviselő megoldásokat. 1872-ben kezdték építeni a Nagykörutat. A nyomvonalat még a Duna jelölte ki, valaha itt volt a folyam egyik ága. Elhangzott olyan javaslat is: a mai Körút helyén nagy, hajózható csatorna legyen, s ez határolja a várost. Szerencsére a tervet elvetették, s nem gátolta meg a fejlődést. Száz év után a Körút a mai pesti forgalom fő ütőereje, mint ahogy a száz év előtt jól kijelölt Hungária-gyűrű tervét is most valósítjuk meg.

Elképzelhető-e, hogy ma is a Hungária körúton túl

gyűrűs-sugarú rendszer tervezzenek? Nem — válaszolja az építész.

A város kiterjedését meghatározza: mennyi idő alatt érhető el a központból a település határa. Az eszményi idő fél óra. De más a félórányi út, ha gyalog teszi meg a lakó, s más, ha lovaskocsin és ismét más, ha földalattin.

Következik: Budakalász

A közlekedés jelölte ki a múltban a város kiterjedését és alaprajzát. Korunkban sincs másképp. A földalatti-földfeletti gyorsvasút rajzolta meg az új rendezési tervet: az „öt ujj” városát.

Óbuda szíve még városrészi központ, a Hungária-gyűrűn, a „tenyéren” belül van. De az északi gyorsvasút mentén felépülhet a csillaghegyi, a békásmegyéri új negyed, sőt, a települési ujj következő perce lehet Budakalász, mert innen is csupán félórányi lesz az út a Belvárosig — az új gyorsvasúton.

S a Váci úti, a Kerepesi úti, az Üllői úti és a Fehérvári úti gyorsvasút alapítja meg a többi ujj helyét is. S mert a gyorsvasút sebessége növelhető, a sűrűn beépített ujj kiterjedhet a közigazgatási határon túl is. De csak a gyorsvasút mentén.

Az öt ujj között pedig hatalmas erdők, parkok lesznek és családi házas területek. Innen autóval könnyen megközelíthető a gyorsvasút.

Mindez elképzelés? Nem. A békásmegyéri negyed építése 1973-ban elkezdődik, s új, nagy építkezést javasolnak a Fehérvári úton, Budafokon.

Az ország büszkesége

— Gyakran halljuk: az építésszek makacs emberek. Mereven ragaszkodnak a tervben foglaltakhoz, csak a házak külsejét, a helyes arányokat, a város szépségét látják, s olykor nem értik meg a gazdasági lehetőségeket.

— Az építész jól tudja, hogy a megvalósítást, sőt, már a tervezést is befolyásolja a gazdasági adottság — válaszolja Heincz Mihály. — S a legtermészetesebb, hogy még a legjobb tervet is lehet, sőt, idővel kell is módosítani. De amikor megtartatja a rendezési, vagy az építési tervben jóváhagyott helyes megállapításokat, — egyebek között a hét központ és öt ujj tervét — nemcsak Pest szépségét, hanem a város egészséges életét is óvja. A főváros az egész ország büszkesége. Nem lehet közömbös, hogy amit építünk — sok-sok milliárdért —, hogyan építjük meg. De ugyanúgy, a tervek megtartása teszi lehetővé, hogy megóvjuk a jó levegőt, az erdőket, a parkokat, hogy a lakó gyorsan eljusson a munkahelyéhez, hogy lakása közelében megtalálja a boltot — hogy szebben, jobban éljen.

Aczél Kovách Tamás